

מראי מקומות - יומא

נג:

לוחות הארון פסול. אבל להסוברים שהארון גלה לבבל, הקשה מדוע לא החזירו כורש כשאר כלי בית ה'.

ובחידושי הגר"ח על הש"ס (ס"ו נ"ו) הקשה כיצד עשו הזאות פנים בבית שני מאחר ולא היה ארון. ומשמע שסבר שההזאות צריכות להיות במקום הארון ממש. ותירץ שלמאן דאמר שהארון נגנז במקומו, הרי זה חשוב כמקום הארון. [ולפי זה יתכן, שכיון שחשוב כאילו יש שם ארון, לא היה אפשר לעשות שם ארון נוסף].

ובמקדש דוד (ס"ב, ב, אות א' ד"ה ונראה) הביא דברי המנחת חינוך (צ"ה, ט') שדייק מהרמב"ם שלא כתב תבנית הארון כפי שכתב תבנית כל הכלים, שהארון שנצטוו בפרשת תרומה היה ארון של משה לבד, ואי אפשר לעשות ארון אחר. והמנחת חינוך הקשה בטעם הדבר. והמקדש דוד ביאר, שכלי שרת תקדשין או על ידי עבודתן, או על ידי משיחתן בשמן המשחה. אבל בארון לא היתה שום עבודה, שהרי אף הזאות יום הכיפורים, שהיו על הכפורת, לא היו צריכין כפורת, כמבואר בסוגייתנו שדי במקום הארון, ואין צריך ארון ממש. וכיון שאי אפשר לקדשם אלא בשמן המשחה, ובבית שני לא היה שמן המשחה, לכך לא היה אפשר לעשות ארון אחר.

ב. ועליה היה נתן

במקדש דוד (כ"א) הביא דברי הגמרא במנחות (כז:) שאע"פ שלא היה ארון במקדש שני, מכל מקום היה מקום המקודש לארון, ובה היה מזה. והעיר, שלכאורה בנוב וגבעון לא היה כלל דין של מקום ארון, והיכן היה מזה. וכתב, שאכן בנוב וגבעון לא עשו אותן ההזאות, כיון שלא היה שם מקום ארון כלל.

ג. וכך היה מונה וכו'

כתבו התוספות ישנים (נה.) שמכך שכתוב 'שבע פעמים' ולא 'שבע טיפין', דורשים שצריך מנין. והקשה הגבורת ארי (כאן), שבזה מיושב שבע שלמטה, אבל מנין אחת שלמעלה. ועוד, מנין לנו שגם הזאת השעיר בפנים, והזאת פר ושעיר צריכים מנין. וכתב, שיתכן שהם מדרבנן, כדי להשוות כל ההזאות זה לזה. אלא שהקשה, שאם דורשים 'פעמים' לומר שצריך מנין, הרי גם בהזאת פר כהן משיח, ופר העלם דבר, ולוג של מצורע, ופרה אדומה, נאמר לשון זה, ולא מצינו באלו שיהיו צריכים מנין. וכתב, שיתכן שכל אלו צריכים מנין, ומה שהזכירם כאן, הוא כדי לחדש שהאחת למעלה צריך מנין לעצמו.

ובחידושי הגר"ז על הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין, עמ' מט) ביאר בגדר דין המנין בהזאות, שההזאות צריכות להיות סדר אחד של הזאות, ולא שבע הזאות נפרדות.

ד. יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל

המקדש דוד (כ"ה) נסתפק, האם הוצאת הדם מקודש הקדשים על הכן, חשובה כהולכה, שהרי בכך הוא מקרב את הדם להזאתו על הפרוכת, או שמכיון שאינו מתעסק כעת בהזאה, אין זה הולכה. ונפקא מינה האם יכול להוליכו בשמאל, שאם הוא הולכה, צריך לעשותו דוקא בימין.

א. אמרו ליה לרב יוסף

פירש רש"י, שהיה סומא. והעיר השפת אמת, שבגמרא לעיל משמע שאין צריך ללכת לאחוריו, אלא עד שרבו אינו רואהו, וכיון שרב יוסף היה סומא, לכאורה אין צריך לילך לאחוריו כלל, והניח בקושיא [ויתכן שגם זה בכלל מדת חסידות שנהג רבא].

ב. המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו

וטעם שלשת הפסיעות, כתב הבית יוסף (או"ח קכ"ג, ג, ד"ה כתב עוד) בשם מהר"י אבוהב, שהוא כנגד שלוש מילין שרחקו ישראל מזה סיני בשעת מתן תורה. וכנגד שלושה מקומות שנכנס משה במתן תורה, ואחר כך יצא מהם, והם, חשך, ענן וערפל. ועיין שם טעמים נוספים.

ג. דומה לכלב ששב על קיאו

פירש הבית יוסף (או"ח קכ"ג, ב) בשם מהר"י אבוהב, כמו הכלב שכשמשליך הקיאו, משמע שאין לו בה שוב תועלת, וכשחוזר אליו ואוכלו, נראה כמגונה, שבאמת טעה ורצה לאכול, כן הדבר הזה, שאם שב מיד, מראה בעצמו שלא פסע לאחוריו משום שהיה רוצה ליפטר מרבו, אלא היתה זו תנועה משובשת.

ד. שנותן שלום לימין ואחר כך לשמאל

בטור (או"ח קכ"ג, א) הביא בזה שתי דעות. א. יש נוהגין לומר 'שלום בשמאלי ושלום בימיני, עושה שלום במרומי' וכו'. ב. בשם אבי העזרי כתב שאין לאמר כן, אלא כשאומר 'עושה שלום במרומי' הופך פניו לצד שמאלו, וכו'.

ה. שתהא שנה זו גשומה וכו'

הטעם שהתפלל דוקא על הגשמים, פירש הגבורת ארי שהוא משום שאמרו בתענית (י) אין הגשמים נעצרין אלא בשביל מספרי לשון הרע, ואמרו לעיל שהקטורת מכפרת על לשון הרע, לכך לאחר שמכפר עליהם, ראוי להתפלל על הגשמים.

ו. כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער

הקשה המהרש"א, כיצד היה מתפלל כך, וכי משום הצער שלו לא יהא נחת לכל העולם, וביאר, שבאותה שעה לא היה כל העולם צריך למטר עד שבא לביתו, ולכך בדרך היה מתפלל שכיון שכל העולם בנחת, יהיה גם לחנינא נחת שיפסוק המטר. וכשבא לביתו, שכל העולם הוצרך למטר, התפלל שכשם שחנינא בנחת מאחר ואין לו שדות, כך כל העולם שיש להם שדות וצריכים למטר יהיו בנחת שירדו הגשמים.

ז. שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו

כתב המהר"צ חיות, שמכאן יש ללמוד, שהרבה משניות היו סדורים כבר בזמן הבית.

ח. משניטל ארון אבן היתה שם וכו'

יש לעיין, מדוע באמת לא היה שם ארון, הרי אפילו אם נגנז או גלה הארון, מדוע לא עשו ארון אחר. והרש"ש תירץ, שכיון שכפלה תורה בפרשת תרומה (שמות כה, טז; כא) את הציווי לתת את העדות אל הארון, מזה למדו שהלוחות מעכבות, ובלא